

**You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Umrzeć - tego nie robi się kotu

Author: Małgorzata Smereczniak

Citation style: Smereczniak Małgorzata. (2018). Umrzeć - tego nie robi się kotu. W: R. Cudak, W. Hajduk-Gawron, A. Madeja (red.), "Na wrywki : 100 cytatów z polskiej poezji i dramatu, które powinien znać także cudzoziemiec" (S. 333-334). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Umrzeć – tego nie robi się kotu

O cytacie

Tymi słowami rozpoczyna się wiersz *Kot w pustym mieszkaniu* Wisławy Szymborskiej. Poetka opublikowała utwór w 1991 roku w czasopiśmie „Odra”, a 2 lata później włączyła go do tomiku *Koniec i początek*. Wiersz uznawany jest za jeden z najważniejszych utworów dotyczących końca życia – dotyka trudnego tematu w sposób niezwykle dyskretny (tak jak dyskretne i ciche jest zazwyczaj zachowanie kota), niemal odwracając uwagę od śmierci. Odejście człowieka widziane jest z „kociej perspektywy”: zwierzę zauważa brak świecącej się lampy i zmianę rytmu dnia, nie słyszy znajomych kroków na schodach, ktoś inny podaje mu jedzenie. Kot początkowo jest zdezorientowany („Bo co ma począć kot / w pustym mieszkaniu”), potem przeszukuje zakamarki mieszkania, następnie „obraża się” na nieobecnego człowieka – planuje nawet swego rodzaju zemstę:

[...]
Niech no on tylko wróci,
niech no się pokaże.
Już on się dowie,
że tak z kotem nie można.
[...]

W ten sposób – na zasadzie paradoksu – „winą” za odejście i odpowiedzialnością za pustkę pozostającą po śmierci obarczona zostaje osoba zmarła, która w rzeczywistości nie miała wpływu na zaistniałą sytuację, nie mogła przecież „nie umrzeć”.

Nastrój smutku i osamotnienia osiągnięty jest w wierszu za pomocą prostych środków językowych. Obraz pustego mieszkania przypomina pusty dom z *Trenu VIII* Jana Kochanowskiego (zob. **Wielkieś mi uczyniła pustki w domu moim*). W utworze Szymborskiej – podobnie jak w liryku renesansowego poety – śmierć określona jest jako zniknięcie („Ktoś tutaj był i był, / a potem nagle zniknął / i uporczywie go nie ma”).

Cytat w oryginalnym brzmieniu przywoływany jest zwykle, gdy mowa o śmierci. Występuje często jako tytuł lub punkt wyjścia do rozważań w tekstach filozoficznych dotyczących śmierci, we wspomnie-

niach osób zmarłych. Czasem jest modyfikowany (np. „Tego nie robi się kotu”, „Nie robi się tego kotu”, „Umrzeć – tego nie robi się człowiekowi”). Jeden z nagłówków prasowych po śmierci Wisławy Szymborskiej brzmiał: *Umrzeć – tego się nie robi, pani Wisławo*.

O autorze i jego twórczości

Zob. **Nic dwa razy się nie zdarza*

Z opracowań

Im bardziej nieświadomy tragedii jest kot, tym bardziej jest jej świadomy czytelnik wiersza, dla którego pointa utworu brzmi jak zakamuflowany wyrok. Ten kamuflaż też o czymś świadczy. Koniec nie jest bowiem naszą mocną stroną. Przywiązani za to jesteśmy do początku – nobilituje on nasze istnienie, lubimy myśleć, że to my jako pierwsi..., miło kojarzy nam się z szansą, którą otrzymaliśmy po raz kolejny, z zaczynaniem wszystkiego od nowa, z czystą kartą.

Gralewicz-Wolny 2014, 96

Śmierć tak właśnie, nie-ludzko, przeżyta zyskuje (z ludzkiego punktu widzenia) niespodziewany i głęboki wymiar. Przestaje być czymś oczywistym, należącym do nienaruszalnego porządku świata, czymś wiadomym każdemu i od początku. Przestaje być faktem, z którym każdy musi się pogodzić. Zaczyna być metafizycznym skandalem, którego sensu nie sposób odnaleźć i uzasadnić. „Umrzeć – tego nie robi się kotu”. Tego się nie robi – bo nie powinno się skazywać istoty żywej i zdolnej do przeżywania na oczekiwanie czegoś, co nigdy nie zostaje zaspokojone.

Stala 2013, 163

Bibliografia

- Gralewicz-Wolny I., 2014: *Poetka i Świat. Studia i szkice o twórczości Wisławy Szymborskiej*. Katowice.
- Stala M., 2013: *Kot i puste mieszkanie. O jednym wierszu Wisławy Szymborskiej*. W: Tenże: *Blisko wiersza. 30 interpretacji*. Kraków.

Małgorzata Smereczniak